ALEKSANDRAS STULGINSKIS UNIVERSITY

Business and Rural Development Management Institute

INNOVATIONS IN THE DEVELOPMENT OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS: MICROECONOMIC, MACROECONOMIC AND MESOECONOMIC LEVELS

Volume 2

Collective monograph
edited by J. Žukovskis, K. Shaposhnykov

Kaunas, Lithuania
2016

UDC 338.242(438+477)
LBC 65.050.9
I - 64

Recommended for publication
by the Academic Council of Aleksandras Stulginskis University
(26.12.2016)

Reviewers:

Olga Galtsova – Professor, Dr. of Economics, Head of the Department of Economics, National and Applied Economy, Classical Private University, Ukraine.

Natia Gogolauri – Professor, Dr. of Economics, Head of Faculty of Business, Sulkhan-Saba Orbeliani Teaching University, Georgia.

Scientific Board:

Jan Žukovskis – Associate Professor, Dr. of Economics, Head of Business and Rural Development Management Institute, Aleksandras Stulginskis University, Kaunas, Lithuania.

Andrzej Pawlik – Professor, Dr. of Economics, Head of Department for Entrepreneurship and Innovation, State University of Jan Kochanowski, Poland.

Olga Chwiej – Associate Professor, Dr. of Economics, freelancer scientist, Poland.

Kostyantyn Shaposhnykov – Professor, Dr. of Economics, Head of Black Sea Research Institute of Economy and Innovation, Ukraine.

Vilma Atkociuniene – Professor, Dr. of Economics, Business and Rural Development Management Institute, Aleksandras Stulginskis University, Kaunas, Lithuania.

Martina Diesener – Professor, Dr. of Economics, Faculty of Economics and Management Science, Leipzig University, Germany.

Hélder Ferreira Vasconcelos – Professor, Dr. of Economics, NOVA School of Business and Economics, Lisbon, Portugal.

Xavier Martinez-Giralt – Professor, Ph.D, Dr of Economy, Dean at Departament d'Economia i d'Història Econòmica at the Universitat Autònoma de Barcelona, Spaine.

Yuri Safonov – Doctor of Economics, Professor, Professor of Macroeconomics and Governance Department, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine.

The authors of articles usually express their own opinion, which is not always comply with the editorial Board's opinion. The content of the articles is the responsibility of their authors.

Innovations in the development of socio-economic systems: microeconomic, macroeconomic and mesoeconomic levels. – Collective monograph. **–** Vol. 2. Lithuania: "Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2016. **–** 332 p.

ISBN 978-9934-8643-1-5

© 2016 Aleksandras Stulginskis University
© 2016 Article writers

CONTENTS

1. MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY: CONTEMPORARY CHALLENGES AND PERSPECTIVES

Popovichenko G. S., Vasyurenko L. V.
THE ROLE OF FIXED ASSETS IN THE AGRARIAN ENTERPRISES DEVELOPMENT 1

Prokopenko I. V., Bosak A. O.
METHODS OF EVALUATION OF THE INTELLECTUAL CAPITAL OF COMPANIES: PROBLEMS OF TYPOLOGIES AND THEIR USE IN MECHANICAL ENGINEERING 17

Смерічевський С. Ф., Клімова О. І., Ахунзянов О. В.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО СТРУКТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ 34

Сытник И. В., Степочкин А.
МЕХАНИЗМ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ РАЗВИТИЕМ НАЦИОНАЛЬНОЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ И СПЕЦИФИКА ЕГО РЕАЛИЗАЦИИ В УКРАИНЕ 51

Fenenko P. O.
MERGERS AND ACQUISITIONS DEALS MARKET: GLOBAL TRENDS, CHALLENGES FOR UKRAINE 68

Шедяков В. Є.
СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПІДВАЛИНИ СТИМУЛЮВАННЯ В ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІЦІ 83

Shemet T. S.
FEATURES OF THE DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF MONETARY POLICY UNDER THE EUROPEAN INTEGRATION 98

2. FORMATION AND DEVELOPMENT OF MANAGEMENT OF TERRITORIES: CLUSTERS, BRANCHES, REGIONS

Antokhova O. Yu.
MECHANISM OF REGULATION AND SOURCES OF FINANCING OF INNOVATIVE ACTIVITY 111

Bogush L. G.
THE SUSTAINABLE SOCIAL DEVELOPMENT OF UKRAINE: APPROACHES TO BALANCING ITS MULTILEVEL FACTORS 124

Бойченко Е. Б., Васильчук Н. О.
НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРУ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА 140

Власова Н. О., Міщенко В. А.
ОЦІНКА РІВНЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСІВ КОНЦЕНТРАЦІЇ У РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ 155

Gluschenko L. D., Piliavoz T. M., Lesko O. Y.
EUROPEAN EXPERIENCE AND UKRAINIAN REALITIES OF INFORMATION SUPPORT TO THE PROCESSES OF CLUSTERING IN ECONOMIC 176

Hrublyak O. M., Karvatskyi M. V., Kutsiak V. O.
FEATURES OF BUDGETARY REGULATION OF INFLATIONARY PROCESSES IN UKRAINE 190

Кулик В. В.
АГРАРНЫЕ БАЛАНСЫ КАК ИНСТРУМЕНТ ИССЛЕДОВАНИЯ, РЕГУЛИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО РЫНКА 205

Кучерова Г. Ю., Кравець О. В.
ДИНАМІЧНІ МОДЕЛІ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ 225

Lysenko Zh. P., Oleksyn A. H.
THE ECONOMIC DEVELOPMENT COMMUNITIES BASED ON THE CLUSTER APPROACH (ON THE EXAMPLE OF MEDICAL AND RECREATIONAL CLUSTER OF CHERNIVTSI) 243

Matvieieva Yu. T., Mashyna Yu. P., Opanasiuk Yu. A.
SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE ECONOMIC EFFICIENCY OF ECOLOGICALLY-ORIENTED ADMINISTRATIVE TERRITORY MANAGEMENT SYSTEM IMPLEMENTATION 257

Metelenko N. G., Korol S. A., Ohloblina V. A.
STATE ANTI-CRISIS POLICY IN THE CORPORATE SECTOR AND GREENING THE ECONOMY – PRIORITY ELEMENTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE REGION 271

Мітал О. Г.
ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗПОДІЛУ КАПІТАЛЬНИХ ВИДАТКІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ 285

Mokiy A. I., Poliakova Ju. V., Kucher R.-D. A.
DOMINATING TRENDS AND SECURITY OF INVESTMENT IN AGRO-INDUSTRIAL PRODUCTION OF UKRAINE 298

Нечипоренко В. В., Куреда Н. М., Юхновська Ю. О.
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО РИНКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ 311

Бойченко Е. Б.
доктор економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу проблем
міжрегіонального співробітництва
Інституту економіко-правових досліджень
Національної академії наук України
Васильчук Н. О.
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник відділу проблем
міжрегіонального співробітництва
Інституту економіко-правових досліджень
Національної академії наук України

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРУ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Анотація

Сучасні виклики, що постають перед Україною, зумовлюють необхідність пошуку нових форм та підходів до управління регіональним розвитком. Ефективність реалізації державної регіональної політики у сучасній Україні залежить у тому числі і від використання відповідних організаційних форм, що стимулюють громадську й економічну активність, розвивають і підтримують підприємницьку ініціативу на рівні регіонів України для вирішення нагальних соціально-економічних проблем. У цьому зв'язку постають питання: що таке організаційні форми міжрегіонального співробітництва, що є основою вибору тієї чи іншої організаційної форми, як саме повинен відбуватися процес вибору найбільш оптимальної організаційної форми з огляду на специфіку регіону та учасників співробітництва. У дослідженні висвітлені теоретико-методичні аспекти з питань використання організаційних форм міжрегіонального співробітництва. Здійснена дефініція поняття організаційна форма міжрегіонального співробітництва, на основі якої сформовано власне визначення щодо нових й традиційних організаційних форм міжрегіонального співробітництва та розроблено й запропоновано науково-методичне забезпечення вибору організаційних форм міжрегіонального співробітництва.

Вступ

Прискорення процесів глобалізації світової економіки, учасниками яких є і регіони України, відбуваються на тлі активізації міжрегіонального співробітництва у самій країні. Існування негативних тенденцій економічного та соціального розвитку України, які є наслідками високого рівня корупції в країні, недосконалої системи оподаткування, обмеженості інвестиційних

ресурсів, високого рівня зносу основних засобів, особливо це стосується житлово-комунального господарства та транспортної інфраструктури, а також суттєво посилюються подіями, що відбуваються на Сході країни, вимагають від українського уряду формування й реалізації ефективної державної регіональної політики.

Подоланням цих проблем, можливо, у тому числі за рахунок підвищення ефективності співробітництва як між регіонами країни так і за її межами. Виходячи з цього, важливим завданням є удосконалення умов міжрегіонального співробітництва, яке сприяє розв'язанню соціально-економічних проблем регіонів та підвищенню рівня та якості життя населення. Отже, зазначені обставини обумовлюють необхідність розробки науково-методичного та правового забезпечення активізації міжрегіонального співробітництва з урахуванням завдань, що постають у межах нової регіональної політики України.

Проблемам регіонального розвитку присвячені наукові праці багатьох вчених: П. Бєлєнького [1], О. Бабінової [2], В. Будкіна [3], Н. Мікули [4; 5], А. Омарова [6], Н. Павліхи [7], Л. Скібіцького [8] та інших. Аналізу організаційної структури та діяльності єврорегіонів приділяли увагу такі науковці, як: І. Сторонянська [9], Є. Кіш [10], І. Студенніков [11].

Незважаючи на велику кількість досліджень у цій сфері, відкритим є питання тлумачення понять нові, інноваційні, інтеграційні, сучасні, традиційні форми міжрегіонального співробітництва. Не достатньо обґрунтованою залишається процедура обрання тієї чи іншої організаційної форми співробітництва. Все це зумовлює актуальність обраної теми дослідження та сприяє визначенню мети й окресленню завдань.

Мета дослідження полягає у визначенні науково-методичного забезпечення вибору організаційних форм міжрегіонального співробітництва.

Виходячи з цього основними завданнями, які було поставлено і розв'язано, стало узагальнення теоретичних засад організаційних форм міжрегіонального співробітництва та розробка методичного забезпечення вибору організаційних форм міжрегіонального співробітництва.

Розділ 1. Теоретичні засади організаційних форм міжрегіонального співробітництва

Використання організаційних форм міжрегіонального співробітництва (ОФМС), насамперед, потребує уточнення декількох понять, послідовність дослідження яких подано на рис. 1.

Форма (лат. Forma) – це зовнішнє окреслення, образ, а також план, модель, спосіб організації чи спосіб існування предмету, процесу або явища. У філософії це поняття використовувалося в контексті вид (більш вузький клас у рамках більш широкого класу – роду) [12]. Філософ Платон, поняття «форма», вживав у тому ж сенсі, що і поняття «ідея», «ейдос», для позначення загального, незмінного і справді сущого, що є прообразом індивідуальних і

мінливих явищ. Аристотель стверджував, що будь-яка конкретна річ складається з матерії і форми, причому остання є як активним фактором, завдяки якому річ стає існуючої, так і метою процесу становлення.

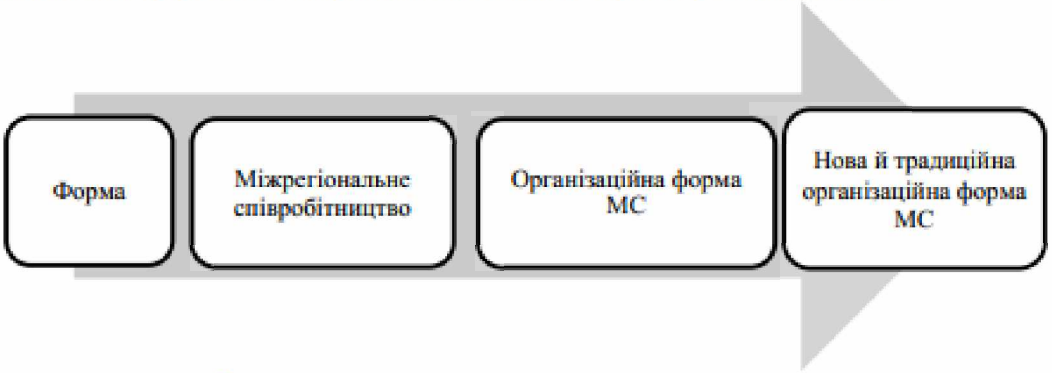

Рис. 1. Послідовність дослідження основних понять

Під формами економіки розуміють види організації господарського життя країни, що визначають економічні зв'язки, структуру суспільства, особливості взаємодії, тонкощі споживання і обміну економічними благами. Таким чином можна сказати, що форма – це спосіб організації чи спосіб існування предмету, процесу явища, завдяки якому річ стає існуючою.

Наступне поняття – міжрегіональне співробітництво (МС). По суті співробітництво являє собою тип взаємин людей між собою у процесі діяльності, що характеризується узгодженістю, злагодженістю думок і дій. У теорії виділяють декілька підходів стосовно тлумачення поняття міжрегіонального співробітництва. Прихильники першого підходу під міжрегіональним співробітництвом розуміють співпрацю регіонів різних держав (партнерські зв'язки), які не є безпосередніми сусідами, але мають спільні інтереси на двосторонньому рівні Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, І. Д. Шумляєва та інші [13].

У другому підході зазначається, що МС – це взаємоузгоджена діяльність, яка спрямована на встановлення відносин між територіальними общинами або владою двох чи більше договірних сторін, крім відносин транскордонного співробітництва між владою сусідів, включаючи укладання з територіальними общинами або владою інших держав угод про співробітництво. При визначенні сутності даного поняття науковці виділяють суб'єктів міжрегіонального співробітництва. Серед прихильників цієї теорії можна виділити Є. Кіш, М. Лендьел [10; 14].

Прихильники третього підходу під міжрегіональним співробітництвом розуміють узгоджені дії як усередині держави, так і за її межами органів державної влади, органів влади адміністративно-територіальних одиниць, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб, громадських організацій, які відбуваються в рамках чинного законодавства держав-учасників, направлені на зміцнення усесторонніх відносин суміжних держав у вирішенні питань стійкого розвитку регіонів, підвищення добробуту населення, забезпечення

безпеки життя громадян, охорони навколишнього середовища і взаємодопомоги в надзвичайних ситуаціях, зміцнення дружби і добросусідства держав-учасників [2; 11], при визначенні даного поняття автори чітко визначають напрями щодо реалізації міжрегіонального співробітництва, а також розширюють склад суб'єктів даних відносин.

Автори наступного підходу під міжрегіональним співробітництвом розуміють систему економічних відносин та інтересів на регіональному рівні, які формуються і розвиваються у процесі функціонування регіональних господарських систем та зумовлені територіальним поділом праці, наявністю конкурентних переваг та природно-ресурсними і геополітичними умовами [15]. Як видно автори не визначають суб'єктів даних відносин, а також не визначають, де вони повинні відбуватися.

Окрім всього слід зазначити, що значна кількість українських економістів вважають основою МС міжфірмову інтеграцію•, а також те, що даний вид співпраці у просторовому аспекті розглядається на рівнях мікроінтеграції (внутрішньо регіональний рівень співробітництва) – включає організацію співробітництва (можливо без участі суб'єктів державної та місцевої влади) на рівні невеликої кількості суб'єктів господарювання, що розташовані переважно в межах однієї території (регіону); мезоінтеграції (регіональний рівень співробітництва) – включає організацію співробітництва на рівні територіальних громад (їх представників) чи значних суб'єктів господарювання, що розташовані в різних регіонах, за обов'язкової участі та координації дій з боку органів виконавчої влади відповідних територій; макроінтеграції (національний та глобальний рівень співробітництва) – об'єднує співпрацю всіх суб'єктів у межах та за межами території України з метою раціонального використання наявних ресурсів та вирішення конкретних соціальних та економічних проблем територій.

Виходячи з вищезазначеного, під міжрегіональним співробітництвом слід розуміти систему взаємоузгоджених дій та зв'язків між суб'єктами як у середині держави, так і за її межами, які здійснюються на підставі чинного законодавства з метою вирішення спільних економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших проблем.

Розглядаючи поняття організаційна форма міжрегіонального співробітництва, слід відмітити, що дуже важко визначити саме поняття «організаційна форма», оскільки відсутня чітка часова датованість його виникнення. Перші згадки про організаційні форми, а точніше організаційні структури, виникли в теорії менеджменту на початку XX століття, коли, з'явилася необхідність у розкритті сутності методів управління, їх спрямованості та змісту. Організаційна структура – це сукупність підрозділів організації та їх взаємозв'язків, у рамках якої між підрозділами розподіляються управлінські завдання, визначаються повноваження та відповідальність

• Гречана С. І. «Організаційні форми та показники міжрегіонального співробітництва (МС) у виробничий і невиробничій сфері» Доповідна записка. Київ 2015

керівників і посадових осіб. По суті організаційна форма передбачає вплив на конкретно сформовану ситуацію. Як уже було з'ясовано раніше форма – це спосіб організації існування предмету, процесу, явища. Організаційна форма сприяє розподілу управлінських завдань, а метою міжрегіонального співробітництва є вирішення спільних економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших проблем, тоді під організаційною формою міжрегіонального співробітництва доречним буде розуміти – сукупність способів взаємодії та встановлення партнерських зв'язків, між органами влади всіх рівнів, юридичними особами та громадськими організаціями з метою вирішення спільних економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших питань в межах чи поза межами регіону.

На сьогоднішній день існує велика кількість форм співробітництва, які групують за різними класифікаційними ознаками. Деякі форми мають достатню правову регламентацію, деякі не достатню. Кожна форма має свої особливості, переваги та недоліки. В одних формах передбачено залучення органів державної влади, в інших – ні. Окрім цього, у теоретичну базу поступово вводяться нові поняття такі, як найпростіші, інноваційні, інтеграційні, сучасні форм міжрегіонального співробітництва.

Найпростішою формою міжрегіонального співробітництва одні автори вважають прямі контакти між територіальними громадами – містами, селищами, які, здебільшого, носять неформальний характер та спрямовані на спільні дії у випадку виникнення надзвичайних ситуацій. Співпраця на неформальній основі можлива завдяки відсутності взаємних фінансових зобов'язань і відбувається тільки в межах одного регіону [16]. Інші автори стверджують, що як раз сучасні форми передбачають співпрацю на неформальній основі (кластери), які сприяють створенню синергетичного ефекту. Виходячи з практичного досвіду, відносини між регіонами України майже завжди зводилися до торгівлі, яка відбувається винятково на договірній основі. У цьому випадку можна виділити такі форми співробітництва як безпосереднє укладання угоди або формування органу міжрегіонального співробітництва [17]. Отже, договірна форма співробітництва є традиційною.

Серед найбільш поширених організаційних форм міжрегіональних зв'язків, у яких регіони виступають як повноправні суб'єкти, виділяють формування мезоінтеграційних об'єднань – єврорегіонів; створення спеціальних (вільних) економічних зон (СЕЗ) та територій пріоритетного розвитку (ТПР) у прикордонних регіонах; міжнародні транспортні коридори, розвиток яких на сьогодні в Україні визнано загальнонаціональним пріоритетом [18].

Не дивлячись на розбіжність у наукових точках зору відносно тлумачення всіх цих понять, більшість авторів до сучасних форм відносять: кластери, міські агломерації, регіональні мережі, транспортні коридори, міжрегіональні союзи промисловців, міжрегіональні асоціації підприємців, міжрегіональна корпорація, регіональні угоди и проекти, єврорегіони тощо, які сприяють прискоренню обігу матеріальних, фінансових, інформаційних, трудових ресурсів регіонів та підвищення ефективності їх використання завдяки застосовуванню переваг та

можливостей сучасних організаційних форм міжрегіонального (транскордонного) співробітництва. Виходячи з вищезазначеного, виникає потреба в аналізі й систематизації ОФМС (рис. 2).

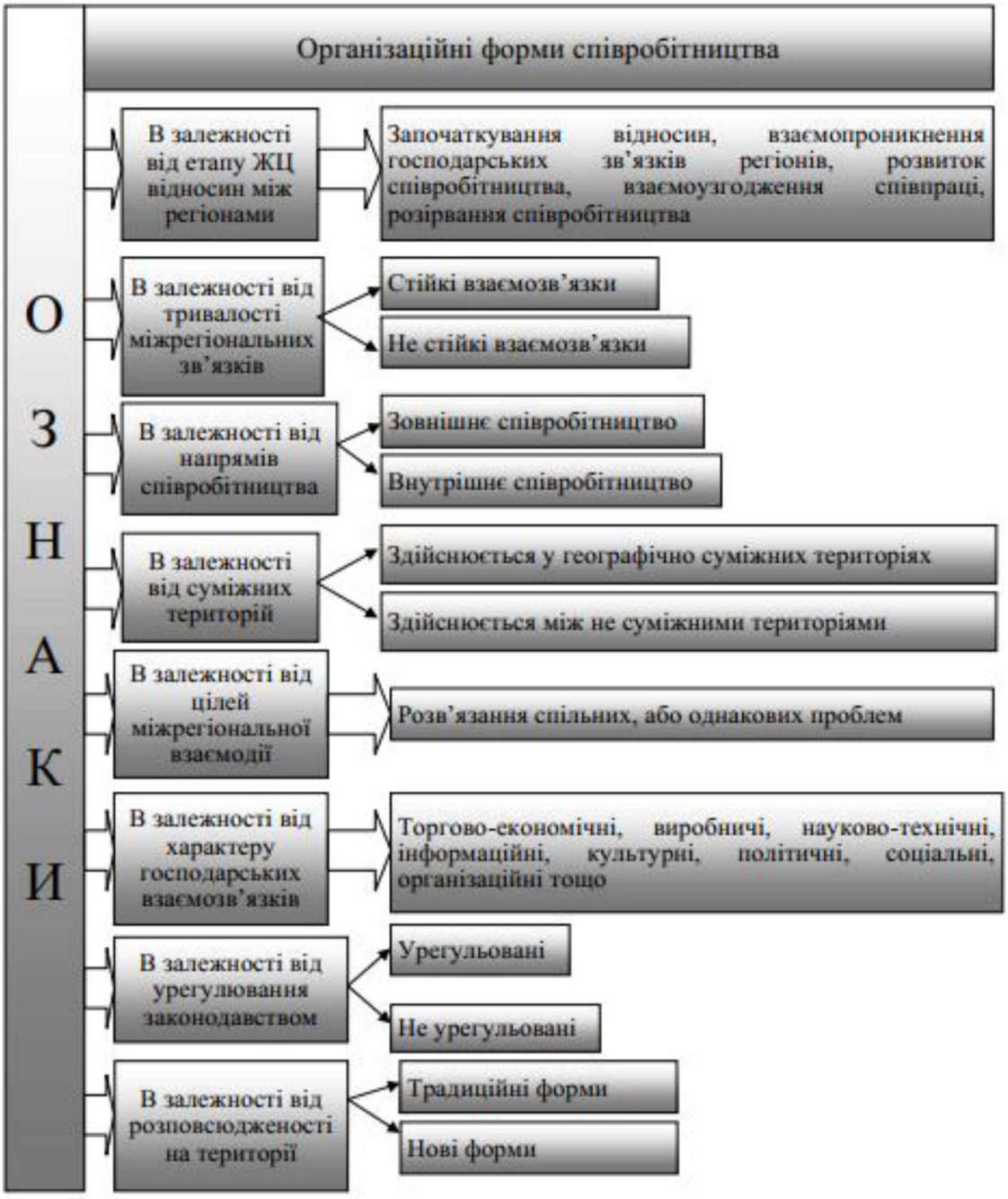

Рис. 2. Класифікація організаційних форм співробітництва

Джерело: Власна розробка авторів на основі матеріалів [19]

У результаті аналізу встановлено, що науковцями використовується тільки економічний зміст співробітництва, тоді як правове забезпечення не враховується. У цьому зв'язку доречно додати інші ознаки, у залежності від наявності або відсутності законодавчого забезпечення функціонування організаційної форми міжрегіонального співробітництва. Відповідно до цієї ознаки, організаційні форми поділяють на ті, які урегульовані, і не урегульовані законодавством.

Щодо часу появи та використання організаційної форми, доречно виокремити традиційні і нові організаційні форми співробітництва*.

Під традиційними формами міжрегіонального співробітництва розуміємо ті форми, які вже використовувалися у процесі співробітництва та практичне використання яких зумовлено особливостями регіону.

Нові організаційні форми МС – це такі форми, які раніше не використовувалися в рамках певної території та які сприяють утворенню нових синергетичних властивостей через сукупні зусилля раніше автономних учасників.

Розділ 2. Науково-методичне забезпечення вибору організаційних форм міжрегіонального співробітництва

Прискорення процесів глобалізації світової економіки, учасниками яких є і регіони України, відбуваються на тлі активізації міжрегіонального співробітництва у самій країні. Активізація міжрегіонального співробітництва у довгостроковому періоді передбачає формування та реалізацію стратегій й програм міжрегіонального співробітництва, які мають завбачувати використання нових організаційних форм і визначити основні завдання їх функціонування. Як свідчить практика, у багатьох стратегіях регіонального розвитку спостерігається відсутність чітко визначених пріоритетів і домінант у розвитку міжрегіонального співробітництва, не говорячи про використання нових організаційних форм.

Задля визначення найоптимальнішої організаційної форми співробітництва потрібен дієвий інструментарій, який власне кажучи і запропоновано у дослідженні. На рис. 1 наведено основні етапи методичного підходу до вибору найоптимальнішої, з огляду на специфіку регіону, ОФМС.

Необхідно також зауважити, що науково-методичне забезпечення вибору організаційних форм міжрегіонального співробітництва розроблено з урахуванням чинного законодавства, нормативної, методичної бази та узагальненого досвіду підходів зарубіжних країн. Головною підставою розробки науково-методичного забезпечення є можливість з його допомогою обрати найоптимальнішу ОФМС та найбільш повно оцінити той вплив, який чинить міжрегіональна взаємодія на розвиток регіону.

*Васильчук Н.О. «Обгрунтування вибору новітніх організаційних форм МС» Доповідна записка: ІЕПД НАНУ Київ 2015.

Використання запропонованого науково-методичного забезпечення сприяє: більш об'єктивному баченню та розумінню поточної ситуації, врахуванню інтересів найбільш зацікавлених суб'єктів, виокремленню найбільш перспективних напрямів розвитку регіонів, прискоренню інноваційного розвитку регіону, залученню інвестицій, взаємоузгодженню обраної стратегії з комплексом оперативних заходів, які у свою чергу сприяють ефективному розвитку регіону та територіальних спільнот.

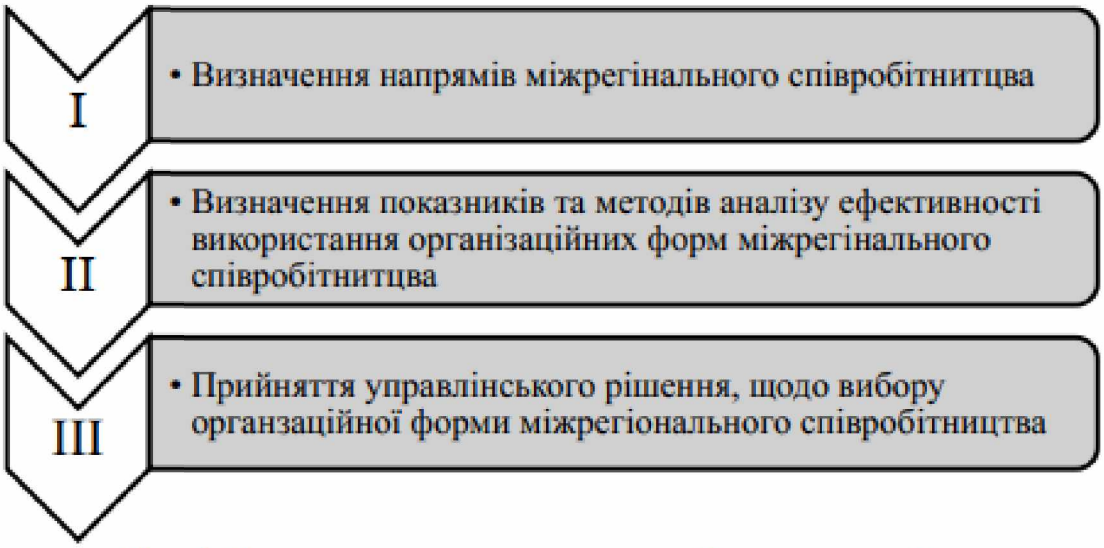

Рис. 3. Етапи науково-методичного забезпечення вибору організаційних форм міжрегіонального співробітництва

Джерело: авторська розробка

I етап – Визначення напрямів МС. Для цього необхідно скористатися основними положеннями стратегій розвитку регіонів України, а саме: брати до уваги мету, принципи стратегії, стан соціально-економічного розвитку регіону, його слабкі і сильні сторони. Скориставшись оціночними даними географії, топографії, клімату, природних ресурсів, доступності транспортних комунікацій, якості життя, науково-кадрового потенціалу, стану підприємництва, навколишнього природного середовища регіону (ів) партнера (ів) та виходячи з власних особливостей області, можна визначитися із напрямами міжрегіонального співробітництва.

Також, слід зауважити, що у межах міжрегіонального співробітництва (регіон ↔ регіон) можливі наступні економічні взаємодії: органи місцевого самоврядування ↔ органи місцевого самоврядування, органи місцевого самоврядування ↔ суб'єкт господарювання, суб'єкт господарювання ↔ органи місцевого самоврядування, суб'єкт господарювання ↔ суб'єкт господарювання.

II етап – Пошук методів аналізу ефективності використання організаційних форм. Задля аналізу ефективності ОФМС доцільно застосовувати сукупність показників. До яких слід віднести наступні: показники, що характеризують фактори

виробництва (валовий регіональний продукт; обсяги реалізації промислової продукції; обсяги виробництва сільськогосподарської продукції; інвестиції в основний капітал); показники, що характеризують економічні зв'язки (експорт та імпорт товарів, прямі іноземні інвестиції); показники, що характеризують рівень розвитку території (роздрібний товарообіг, доходи населення); показники, що характеризують рівень міжрегіонального співробітництва (кількість місцевих органів влади та бюджетних установ у міжрегіональному співробітництві, обсяг бюджетних коштів, які використані місцевими органами влади для участі у заходах міжрегіонального співробітництва, кількість суб'єктів, які беруть участь у торгівлі з регіонами, кількість суб'єктів, які здійснюють взаємне інвестування у регіони та обсяг торгівлі з регіонами – учасниками міжрегіонального співробітництва, обсяг взаємо вкладених інвестицій у регіони). Проте усі ці показники можуть бути застосовані як для якісної, так і кількісної оцінки ефективності використання ОФМС, рис. 4.

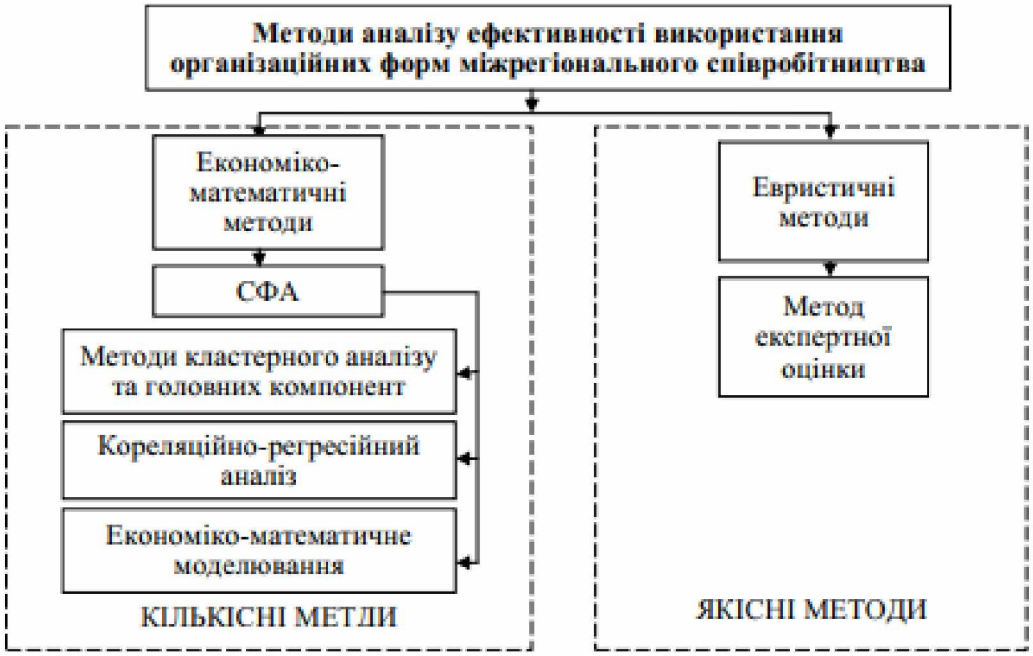

Рис. 4. Методи аналізу ефективності використання організаційних форм міжрегіонального співробітництва

Джерело: авторська розробка на основі матеріалів [20]

Основними вимогами до вихідних даних, на основі яких здійснюється аналіз ефективності використання ОФМС, є такі: релевантність даних (тобто, обраних для аналізу показників, методології їх визначення та часу їх виміру) означає, що вони повинні відображати саме соціально-економічний розвиток порівнюваних регіонів за певний період часу; достовірність даних, що означає об'єктивність відображення даними сутності процесів. У рамках цієї вимоги можна виокремити необхідність: безпомилковості даних; вчасності даних; доступності даних; точності даних; порівнянність даних, яка визначається

єдністю методології розрахунку показників, одиниць виміру, єдність територіальних границь та ін. Умов порівнянності показників; репрезентативність даних, яка означає, що дані є об'єктивними критеріями істини тих явищ та процесів, які вони характеризують.

Рис. 5. Основні кроки стохастичного факторного аналізу при виборі організаційних форм міжрегіонального співробітництва

Джерело: авторська розробка

Окремо заслуговує на увагу – стохастичний факторний аналіз СФА, який використовується за наявності великої кількості різного роду показників, та характеризує міжрегіональне співробітництво. У процесі аналізу виділяються окремі чинники, які відбиваються показниками. Подальша робота ведеться не з кожним показником окремо, а з укрупненою групою – фактором [20]. Основні етапи СФА представлені нижче на рис 5. Для проведення ФСА використаються методи кластерного аналізу і головних компонент. Методи кластерного аналізу дозволяють розбити досліджувану сукупність показників на групи подібних (в тому чи іншому сенсі) показників з урахуванням фактору часу. Метод головних компонент істотно скоротить розмірність матриці вихідних показників без суттєвої втрати її інформативності. Для проведення третього, четвертого і

п'ятого кроків стохастичного факторного аналізу доречно скористатися кореляційно-регресійним аналізом виділених раніше факторів.

Таким чином, проведення стохастичного факторного аналізу дозволяє різними математичними методами проаналізувати ефективність і доцільність використання ОФМС та ступінь їх впливу на економічний розвиток регіону.

Загальні переваги та недоліки методів аналізу ефективності використання організаційних форм міжрегіонального співробітництва наведено в (табл. 1).

Таким чином, роль аналізу полягає в підготовці інформації для оцінки ефективності використання ОФ міжрегіонального співробітництва.

Таблиця 1

Переваги та недоліки методів аналізу

Метод	Переваги	Недоліки
Економіко-математичні методи		
Стохастичний факторний аналіз	Відносна простота реалізації. Облік ступеня впливу кожного показника на результат.	Необхідність наявності широкого часового ряду статистичних показників.
Економіко-математичне моделювання	При побудові моделі ті чи інші гіпотези стають доступними для огляду, що сприяє кращому розумінню досліджуваної проблеми. Можливість усунення недоліків моделі на кожному етапі моделювання. Можливість використання готових моделей аналогічних процесів.	Складність реалізації. Облік великої кількості залежних факторів. Необхідна сувора логічність в побудові гіпотез.
Евристичні методи		
Метод експертних оцінок	Облік як кількісних, так і якісних показників. Залучення до оцінки досвідчених фахівців підвищує достовірність отриманих результатів.	Суб'єктивність оцінки експертів, що призводить до відмінностей в інтерпретації одних і тих же економічних індикаторів і явищ.

Джерело: Аристов С.А. Имитационное моделирование экономических систем. – Екатеринбург: Изд-во УрГЭУ, 2004. – 121 с.[20]

III етап – Прийняття управлінського рішення щодо обрання ОФМС

Управлінські рішення є основою процесу вибору організаційних форм міжрегіонального співробітництва. На рис. 6 подано алгоритм процесу прийняття управлінського рішення щодо обрання найоптимальнішої ОФМС.

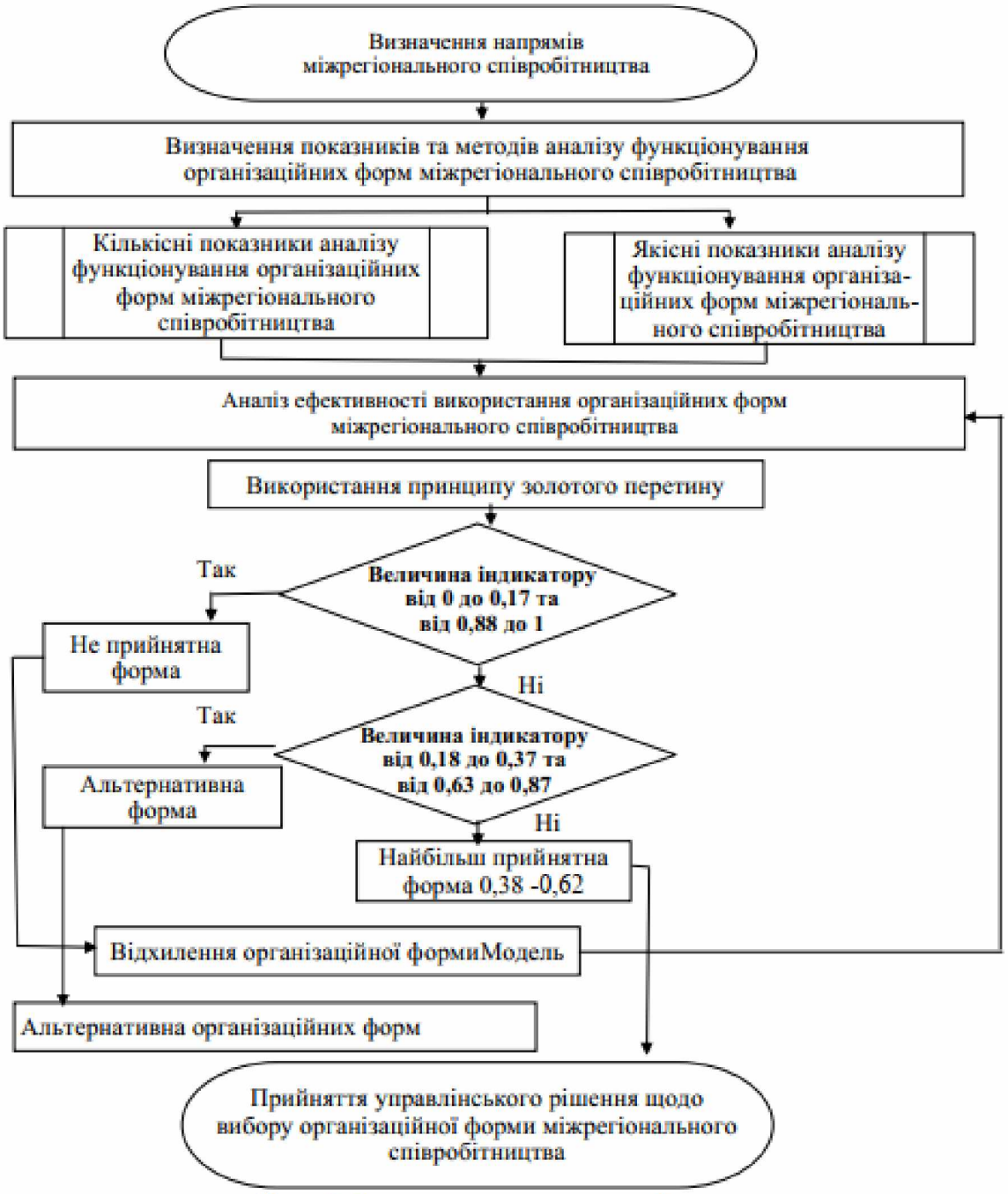

Рис. 6. Алгоритм процесу прийняття управлінського рішення щодо вибору ОФМС

Джерело: авторська розробка на основі матеріалів [21]

Оптимальною або ефективною організаційною формою міжрегіонального співробітництва є та, яка має найкращі якісні і кількісні показники функціонування. Проте не слід забувати про соціальний ефект, який може бути спрямований не на отримання прибутку. В основу шкали оцінки організаційних форм міжрегіонального співробітництва покладено принцип «Золотого

перетину». Золотий перетин є всеохоплюючим явищем природи. Його вияв спостерігається в економічних показниках світових фірм, у соціальній сфері, у кадровій структурі тощо. Як правило, наявність золотих пропорцій 0,38-0,62 між елементами економічної системи служить індикатором стійкості, стабільності, гармонії в системі [21]. У даному випадку пропорція 0,62-0,38 виступає індикатором прийнятності ОФМС.

Висновки

Таким чином у дослідженні висвітлено теоретико-методичний аспект організаційних форм міжрегіонального співробітництва, що у свою чергу дало змогу здійснити їх класифікацію та виокремити традиційні і нові організаційні форми МС. Сформовано науково-методичне забезпечення до вибору організаційних форм міжрегіонального співробітництва, яке містить три етапи: визначення напрямів міжрегіонального співробітництва, визначення показників та методів аналізу ефективності використання організаційних форм міжрегіонального співробітництва і прийняття управлінського рішення щодо вибору організаційної форми міжрегіонального співробітництва.

Визначення показників та методів аналізу ефективності використання організаційних форм міжрегіонального співробітництва запропоновано здійснити з використанням стохастичного факторного аналізу, який дозволяє різними математичними методами проаналізувати ефективність і доцільність використання організаційних форм міжрегіонального співробітництва, що дає змогу отримати релевантні результати.

В основу прийняття управлінського рішення запропоновано покласти принцип «золотого перетину», який дозволяє виокремити індикатори прийнятності форм співробітництва та на їх основі обрати найоптимальнішу організаційну форму міжрегіонального співробітництва з огляду на специфіку регіону.

Список використаних джерел:

1. Бєлєнький, П. Формування та розвиток системи міжрегіонального та транскордонного співробітництва в Україні / П. Бєлєнький, Н. Мікула // Регіональна економіка. – 2011. – № 3. – С. 61-73.

2. Бабінова О. Міжрегіональне співробітництво: зміст, форми, роль та проблеми реалізації в Україні / О. Бабінова // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2011. – Вип. 4 (11). [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pervomaysk.mk.gov.ua/store/files/1382602329.pdf

3. Будкін В.С. Прикордонне співробітництво в системі адаптації економіки України до європейсько господарського простору /Проблеми співробітництва прикордонних територій України і Польщі. Бюл.№ 3. – Варшава-Київ – 1993. – С. 169-179.

4. Конвергенція регіонів у транскордонному просторі монографія / Н. А. Мікула, Є. Е. Матвєєв, В. В. Толкованов [та ін.] ;відп. ред. Н. А. Мікула. – Львів: Ін-т регіональних досліджень НАН України; Львівський регіональний інститут

державного управління Нац. Академії держ. уп-ня при Президентові України, 2012. – 368 с.

5. Мікула Н. Розвиток нових форм транскордонного співробітництва / Н. Мікула, Є. Матвєєв // Економіст. – 2011. – №5. – С. 20.

6. Омарова А. Е. Державне регулювання міжрегіонального співробітництва в економічній сфері: дис. канд. економ. наук. Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Харків, 2009.

7. Павліха Н. В.Концептуальні засади управління проектами сталих просторових систем / Н. В. Павліха, Ю. В. Марчук // Управління розвитком складних систем. – 2014. – Вип. 18. – С. 74-79. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ Urss_2014_18_15.pdf

8. Скібіцький О. М. Організація бізнесу. Менеджмент підприємницької діяльності. Навч. посібник / О. М. Скібіцький, В.В. Матвеев, Л.І. Скібіцька. – К.: Кондор, 2011. – 912 с.

9. Сторонянська І.З. Регіональний розвиток України: проблеми інтеграції та конвергенції / І. Сторонянська. – Львів: ІРД НАН України, 2010. – 324 с.

10. Кіш Є. Проблеми транскордонного співробітництва України і Євросоюзу [Електронний ресурс]. / Є. Кіш // Український центр політичного менеджменту. – Режим доступу : http://www.politik.org.ua/vid

11. Студенніков І. Транскордонне співробітництво та його місце в регіональному розвитку / І. Студенніков // Регіональна політика в країнах Європи : уроки для України / за ред. С. Максименка. – К. : Логос, 2000. – С. 138–167.

12. Горбунова Л. Мислення у світі плюральності: проект транс версального розуму В. Вельша // Філософія освіти: наук. часопис. –2012. –№ 1–2 (11). – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – С. 92–110.

13. Прокопенко, Л.Л. Розвиток регіонального співробітництва України в контексті європейської інтеграції: монографія / Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, І.Д. Шумляєва; за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2008. – 132 с.

14. Максименко С. Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України / С. Максименко, Є. Кіш, М. Лендьел, І. Студенніков; ред.: С. Максименко; Київ. центр Ін-ту Схід-Захід. – К. : Логос, 2000. – 70 с.

15. Інформаційне забезпечення транскордонного співробітництва України: теоретичні аспекти : кол. моногр. / А. М. Митко, Б. М. Юськів, Н. П. Карпчук [та ін.] ; наук. ред. Є. Б. Тихомирова, за заг. ред. А. М. Митко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 268 с.

16. Долішній М. Європейський досвід – у практику діяльності регіонів України // Зовнішньоекономічний кур'єр. – 2002. – №5- 6. – С. 3-4.

17. Бережна М.С. Сучасні організаційно-правові форми функціонування підприємств у сфері реального сектору економіки / М.С. Бережна // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії.: зб. наук. праць – 2013. – Вип. 4. – С. 5-13.

18. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про МС від 27.10.1993 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/616_171

19. Клімович О.М. Зміст та форми міжрегіонального співробітництва / О.М. Клімович/ Економічний аналіз. № 12 (1) 2013. С. – 145-149.

20. Аристов С.А. Имитационное моделирование экономических систем. – Екатеринбург: Изд-во УрГЭУ, 2004. – 121 с.

21. Прангишвили И. В. Системная закономерность золотого сечения, системная устойчивость и гармония / И. В. Прангишвили, А.И. Иванус / Проблемы управления. 2004. № 2. [Электронный ресурс] – Режим доступа: URL: http://cyberleninka.ru/article/n/sistemnaya-zakonomernost-zolotogo-secheniya-sistemnaya-ustoychivost-i-garmoniya (дата обращения: 15.09.2016).